תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר טהרות

נועם ירושלמי על נדה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על נדה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-נדה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 13
הלכה ה 15
הלכה ו 17
פרק ב 22
הלכה א 22
הלכה ב 22
הלכה ו 23
פרק ג 25
הלכה ב 25
הלכה ד 26
הלכה ה 32

פרק א

הלכה א

קטע ה

בדקה ומצתה ספק פשיטא אינה כפקידה למעט מעל"ע הוא עצמו מהו שיטמא בספק נשמעינה מן הדא טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן מה את ש"מ אמר ר"י טומטום ואנדרוגינוס ספק ומעל"ע ספק ואין ספק לספק (ופי' הפ"מ הדם ספק עצמו מהו שיטמא בספק למפרע כל מעל"ע משעת בדיקה זו כו' א"ר יוסי ה"ק מה טעם אמרו דיין שעתן מפני שטומטום ואנדרוגינוס טומאתן מספק הוא דספק אשה הן וטומאת מעל"ע ג"כ מספק הוא כו' בכה"ג דהוי ספק ספיקא ולא חיישינן

והנה הפ"מ כתב הרמב"ם לא הביא להאי תוספתא לא בדין טומטום ואנדרוגינוס כו' ולא כתב כלום מדיין שעתן וגם לא הביא כלום בפ"ג שם בדיני טומאת מעל"ע שבנדה לחלק בין עיקר טומאה מספק או לא ונראה שלא פסק כהאי תוספתא וטעמו דהא כתמים ג"כ עיקר טומאתן מספק כו' ואעפ"כ טמאה למפרע כו' וזה דומה למה שכתבו התוס' בנדה (ד' כ"ט) דמוכח מהתם דמחמרינן אפי' בכמה ספיקי:

והנה איפשר לומר דהירושלמי והש"ס דילן אזלי לטעמיי' והוא כמו שביארתי בהקדמה לספרי עצת יהושע דהירושל' סובר דספק ספיקא טהור אפי' ברה"י וכמו דאיתא במס' עבודת כוכבים (ד' ע') דתנן הנכנס לבקעה וטומאה בשדה כו' ואמר הלכתי במקום הלז כו אם נכנסתי לאותה שדה אם לא ר' אליעזר אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טמא ור"ת מפרש בב"ב (ד' נ"ה) דהטעם הוא משום ספק ספיקא דמטהר אפי' ברה"י והבאתי שם הירושלמי (רפ"ג דתרומות) ר' יוחנן אומר עשו אותה כספק אוכל א"ר יוחנן כר שנטמא בספק רה"י ומגעו ברה"ר טמא והוא ט"ס (וצ"ל) ככר שנטמא בספק מגעו ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור שה שני ספיקות (פי' שהוא ספק אוכל ג"כ וא"כ הוי כשני ספיקות) הא דאמר ככר שנטמא ברה"י בספק מגעו ספיקו טמא היינו משום דאם הוא בספק ביאה א"כ הוה לי' כס"ס וע"כ אומר בספק מגעו דווקא דספק ביאה טהור והוא כר"א שאומר דספק ביאה טהור (ועיין בספרי נועם ירושלמי בפ"ק דכתובות מה שביארתי שם דע"כ טמא ברה"י אפי' בס"ס והוא כיון דהתורה טמאתו בספק כודאי ע"כ לא מהני אפי' ס"ס כיון דהספק כודאי וביארתי שם דר' יוחנן לטעמי' בפסחי' (פ"ח) ובמס' נזיר (פ"ח) דנזיר שנטמא בספק רה"י דאין הנזיר מגלח וא"כ לא עשאוהו התורה כודאי וע"כ טהור בס"ס כיון דהתורה לא עשאהו כודאי:

וע"כ אי׳פשר לומר דהש"ס דילן סובר דברה"י טמא אפי' בספק ספיקא וא"כ כיון דברה"י טמא אפי' בס"ס טמא אפי' בר"ה נמי וכמו שהבאתי בספרי נחלת יהושע (חלק ב') שהרשב"א בחידושיו לנדה כתב הטעם הא דגזרו טומאת מעל"ע בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד משום דלא ליהוי מילי דרבנן כחוכא דהכא כיון דהאשה זו ודאי נגעה בין בטהרו' דרשות הרבי' ובין בטהרות דרה"י וכשנגעה מעיקרא בטהרות דרה"י טמאתה אלמא דטומאתה מוחזקת וא"כ כשחזרה ונגעה בטהרו' בר"ה איך אתם מטהרים אמש טמאה ועכשיו טהורה טומאה דמעיקרא היכן פרחה ואם תאמר והא יש לנו כיוצא בה במעל"ע עצמה דאילו נגעה בדבר שיש בו דעת לשאול טמא ובדבר כו' טהור אעפ"י שנגע בזה ובזה דהתם גזירת הכתוב היא שלא יהא דבר כו' מקבל טומאה מן הספק אלא מן הודאי וכל דבר שהוא מצד המקבל אינו נראה כחוכא מידי דהוי קצת אפשוטי כלי עץ ופשוטי כלי מתכות שאלו מקבלין טומאה ואלו אין מקבלין טומאה כו':

וע"כ כיון דברה"י טמא אפי' בס"ס נמי ע"כ טמא ברה"ר אפי' בס"ס נמי וע"כ גזרו טומאת מעל"ע אפי' בספק ספיקא נמי אבל לשיטת הירושלמי דברה"י נמי טהור בספק ספיקא ע"כ לא גזרו בספק ספיקא נמי:

[**והנה** בספרי שפת הנחל (ד' ו') כתבתי שם מה שהתו' ברפ"ק דנדה ובפ"ב דנדה (ד' י"ז) כתבו דבס' ראי' לא ילפינן מסוטה וכתבתי שם שמוכח שהתוס' סוברים דספק טומאה ברה"י טמא אפי' בספק ראי' דהא בב"ק (ד' י"א) הקשו אהא דאמרינן התם אמר עולא אמר ר' אלעזר שליא שיצתה מקצתה כו' מאי קמל"ן כו' תנינא שלי' שיצתה מקצתה אסורה באכילה והקשו התו' דהיכי דמי אי ברה"ר אפי' בחד ספיקא מטהרי ואי ברה"י אפי' ספק ספיקא נמי ויש לומר דשמעתין איירי לענין לאוסרה על בעלה אלמא דס' טומאה ברה"י טמא אפי' בספק ראי' נמי וכן בסוטה (ד' כ"ח) הקשו התוס' כיון דאיתא בנזיר (ד' נ"ד) דג' הוי כמו טומאה ברה"ר וא"כ הא דתנן בנדה (ד' ס') ג' נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת א' מהן כולן טמאות אמאי כיון דהוי שלשה ה"ל כרה"ר וא"כ משמע מהתוס' האלו דאין נ"מ בין טומאת מגע לטומאת ראי' דכולן ספיקן טמאות ברה"י וטהורות ברה"ר] וא"כ אי׳פשר לומר דאזלי לטעמייהו דלשיטת הירושלמי לא גזרו טומאת מעל"ע בספק ספיקא כיון דאפי' ברה"י ספק ספיקא טהור ולשיט' הש"ס דילן דספק טומאה ברה"י הוא כודאי וע"כ גזרו אפי' בספק ספיקא וע"כ לא הביא הרמב"ם להאי דינא דירו' דטומאת מעל"ע לא גזרו בספק ספיקא:

ועוד דלשיטת הירו' דברה"י נמי אינו טמא רק מספק וא"כ ניחא הא דבטומאת מעל"ע תולין ברה"י נמי משום דלשיטת הירו' טומאת רה"י הוא רק בספק והתוס' בריש נדה (ד'

ב') שחילקו בין טומאת מגע לטומאת ראי' הוא לשיטת הש"ס דילן דברה"י ספיקו טמא ודאי וע"כ הקשו מאי טעמא דבמעל"ע תולין וע"כ חילקו בין טומאת מגע לטומאת ראי': **ובזה** יתבאר הא דאיתא לקמן בירושלמי (פ"ג דנדה ה"ב) המפלת כמין בהמה או חיה כו' תשב לזכר ולנקבה כו' ואיתא שם בירושלמי כל הן דתנינן תשב לזכר ולנקיבה י"ד טמאים ועשרים וששה טהורים ונותנים עלי' חומרי זכר וחומרי נקיבה הדא דתימר לביתה אבל לטהרות תשב לנקיבה. וכן איתא לקמן בירושלמי (פ"ג דנדה ה"ה) כל הן דתנינן תשב כו' י"ד טמאים ועשרים וששה טהורין נותנים עלי' חומרי זכר וחומרי נקיבה הדא דאת אמר לביתה אבל לטהרות תשב לנקיבה וכתב הפ"מ לא חילקו בהא בש"ס דילן ומשמע דסתמא קתני תשב לזכר והוא הדין לטהרות:

אבל לפי מה שביארתי איפשר לומר דקאי לטהרות והיינו לענין שתהא מטמאה מעל"ע או שתהא דיין שעתן וע"ז אומר הדא דתימר לביתה אבל לטהרות תשב לנקיבה היינו לענין טומאת מעל"ע וע"כ כיון דהוי ספק דילמא ילדה נקיבה וא"כ הוי דם טוהר ע"כ אינו מטמא במעל"ע וכמו שאומר הירושלמי דעל ספק דם טמא לא גזרו מעת לעת וכמו שאומר טומטום ואנדרוגינוס ספק ואין ספק לספק וכא ראיתה ספק ומעל"ע ספק ואין ספק לספק וע"כ אף שלבעלה אין נותנים לה רק ימי טוהר דזכר אעפ"כ לענין טהרות דיה שעתה דדילמא נקיבה היא וא"כ הוי דם טהור וע"כ לא גזרו בה מעל"ע וע"כ לא הביאו הפוסקים להך דינא והוא דהש"ס דילן מטמא ברה"י אפי' בספק ספיקא נמי וע"כ גזרו אפי' ברה"ר כמו שביארתי וא"כ טמא אפי' בספק ספיקא וע"כ לא הביאוהו הפוסקים ועיין מה שביארתי בפ' השוכר את הפועל (ה"ח) על הא דאמר ר' יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות והוא דסובר כר"א דספק ביאה טהור אפי' ברה"י והוא מחמת דהוי ספק ספיקא ודו"ק:

קטע 1

עוד שם הונא בר חיי' אמר מעת לעת שאמרו לקדשים אבל לא לטהרות התיב רב חסדא והתני מעשה בריבה אחת בעייתלו שהפסיקה לה שלש עונות ולא ראתה ואח"כ ראתה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה וכי יש קדשים בעייתלו אלא כשנעשו לטהרת קודש ולא כחולין הן תיפתר שנעשו לטהרת מי חטאת שמי חטאת חמורין מן הקודש תני מעל"ע שאמרו תולין אבל לא שורפין והוי ר' זעירא חדי בה:

[**והנה** בהקדמתי לספרי עצת יהושע כתבתי על הא שהפ"מ פי' דפריך ולא כחולין הן הוא משום דתנן (פ"ב דטהרות) חולין שנעשו עטה"ק הרי הן כחולין ולי נראה דלא כפי' הפ"מ דהא אמרינן בירושלמי (פ"ג דחגיגה ה"ב) אמר ר' יהושע בן לוי עד כאן בקודש מכאן

ואילך בחולין שנעשו על טהרת הקודש (ובבבלי אמרינן דחמש ראשונות בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש כו', וא"כ מאי פריך ולא כחולין הן ועוד דלפי מה שפי' רש"י בחולין (ד' ל"ד) בד"ה על ט"ת אין על טהרת קודש לא דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקודש נתפסת עליהם וא"כ מאי משני תיפתר שנעשו לטהרת מי חטאת

וע"כ נראה דלא פריך רק אמעל"ע שבנדה דקאמר הונא בר חייא מעל"ע שאמרו לקדשים אבל לא לטהרות היינו אפי' בחולין שנעשו על טה"ק והואכמו שכתבו התוס' בחגיגה (ד' כ') דלא קתני במתני' אלא היכא דאיכא דרא דטומאה וה"נ תנן בפ"ב דנדה (ד' ז') דלא תני מעל"ע שבנדה משום דליכא דרא דטומאה כלל א"כ קיל מעל"ע שבנדה מכל הני דבמתניתין דליכא דרא דטומאה כלל וא"כ כיון דאמרינן בש"ס דילן דחמש אחרונות ליכא בחולין שנעשו על טה"ק (ולהירושלמי בחמש ראשונו' או שיש ט"ס בירו' וצריך לגרוס כמו בש"ס דילן) א"כ בודאי דבמעל"ע חולין שנעשו עטה"ק לאו כקודש דמי וע"ז אומר ולא כחולין הן וכן הקשו התוס' בנדה (ד' ו') בד"ה אבל היכא דליכא דרא דטומאה לא קתני כו' שהקשו דהא מעל"ע טמא אפי' בחולין שנעשו על טה"ק ואית להו דרא דטומאה טפי (פי' דהא חמש בתרייתא תני להו במתניתין משום דאיכא דרא דטומאה קצת ומעל"ע לא תני משום דליכא דרא דטומאה כלל עיין שם) וע"ז משני תיפתר שנעשו על טהרת מי חטאת שמי חטאת חמורין מן הקודש וע"ז אומר תני מעל"ע שאמרו תולין אבל לא שורפין והוה ר' זעירא חדי בה וא"כ מוכח דמעל"ע נוהג אף בחולין שנעשו עטה"ק נמי דהא לא היה קדשים בימי ר' זעירא ואעפ"כ הוי חדי בה דכיון דהוי ספק א"כ ברה"ר טהור וע"כ הי' יכול לשמור חולין שנעשו עטה"ק משום דכיון דהוי ספק א"כ טהור בר"ה וע"כ הוה חדי בה א"כ מוכח מזה שר' זעירא סובר דאפי' מעל"ע שבנדה ג"כ נוהג בחולין שנעשו עטה"ק):

וכעת נראה לי דהא דאומר אח"כ תני מעל"ע שאמרו תולין אבל לא שורפין והוי ר' זעירא חדי בה הוא תירוץ על מה שהקשה ולא כחולין וכמו שביארתי דכיון דלא תני במעלות והוא משום דליתא במעל"ע דרא דטומאה כלל והראי' דלא הני גבי מעלות וא"כ איך גזרו אפי' בחולין שנעשו על טהרת הקודש דהא קילא אפי מחמש בתרייתא. וע"ז אומר תני מעל"ע שאמרו תולין אבל לא שורפין וע"כ לא תני לה גבי מעלות והוא משום דגבי מעלות לא תני אלא הני דבודאי מטמאין אבל הני דתולין לא תני בהדי מעלות אבל לעולם דאית למעל"ע דרא דטומאה וע"כ גזרו אפי' בחולין שנעשו על טה"ק כמו בחמש קמייתא וע"כ אומר דהוה ר' זעירא חדי בה והוא משום דזעירא סובר דחולין שנעשו על

טהרת הקודש כקודש דמי וכמו שהבאתי שם מהא דחולין (ד' לה) דר' זירא סובר דחולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי ודו"ק:

קטע ז

עוד שם תני הרואה כתם מטמאה למפרע כו' זה וזה תולין אבל לא שורפין תמן אמרין מעל"ע שאמרו משכבה כמגעה מה כבועל נדה ואינו מטמא בהיסט ואינו מטמא בכלי חרס אשכח תני מטמא בכלי חרס בהיסט מעת לעת (ופי' הפ"מ שהוא כמו דמסיק בנדה (ד' ו) אימא משכבה ומושבה כמגע עצמה מה מגע עצמה מטמא אדם לטמא בגדים אף משכבה ומושבה מטמא אדם לטמא בגדים אך הירושלמי לא ביאר כל זה ולפ"ז צריך להגיה הברייתא משכבה ומושבה כמגע עצמה:

[**וע"כ** נראה לי דאיפשר לומר דהירושלמי סובר דהא דאמר משכבה ומושבה כמגעה היינו לענין מעל"ע וכמו דמקשה הש"ס דילן כם למה לי' למיתני הי' יושבת במטה ועסוקה בטהרות ליתני הי' עסוקה בטהרות ופרשה וראתה הא קמל"ן טעמא דדיה שעתה הא מעל"ע מטה נמי מטמי' מסייע לי' לזעירי דאמר מעל"ע שבנדה עושה מו"מ לטמא אדם לטמא בגדים ופריך מכדי האי מטה דבר שאין בו דעת לשאול וכל כו' ספיקו טהור תרגמא זעירי כשחברותי' נושאות אותה במטה והשתא דאמר ר' יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עלי' אפי' בכלי מינח ע"ג קרקע כו' אעפ"י שאין חברותי' נושאות אותה במטה וע"כ איפשר לומר דהא דאומר משכבה ומושבה כמגעה (פי' כמו שבמגעה דהיינו אם היא אוחזתן בידה הוי ספיקו טמא כן אפי' במשכבה ומושבה נמי כמגעה וספיקו טמא משום דבאה ע"י אדם) ובזה יתבאר הא שאומר אח"כ מגעה בר"ה מהו והוא משום דאם לא הי' מטמא המטה רק כשחברותי' נושאות אותה במטה וא"כ יהי' מוכח מזה דמגעה ברה"ר נמי טמא דהא חברותי' נושאות אותה במטה והירושלמי סובר דאפי' בג' נשים נמי הוי רה"ר וכמו שאבאר לקמן (דלא כמו שכתב הרשב"א הבאתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דקידושין) שכתב דג' נשים אפי' מאה כחד דמי) וא"כ מוכח דטמא אפי' בר"ה אך לאחר שאמר דמשכב ומושב מטמא בגדים במעל"ע וא"כ צריך לומ' דמשכבה כמגעה היינו דאפי' ס' טומאה הבאה בידי אדם נמי טמא וא"כ מיירי אפי' כשאין חברותי' נושאות אותה במטה וע"כ מיבעי' לי' מגעה בר"ה מהו):

עוד שם מגעה ברה"ר מהו נשמעינה מהדא מעוברת ומניקה טהורות לבעליהן וכן אשה שיש לה ווסת ושאר כל הנשים טהורות בביאה ומטמאות במגע הדא אמרה ודאי מגעה ברה"ר טמא והנה בספרי נועם ירושלמי ובפ"ג דקידושין) ביארתי שנדחק בזה הפ"מ וכתב שההוכחה הוא מדתני מטמאות במגע סתמא משמע אפי' בר"ה והוא דוחק ועוד

הקשיתי שם הא שכתב הפ"מ מעוברת ומניקה טהורות לבעליהן ופי' בלא בדיקה הא כל הנשים טהורות לבעליהן בלא בדיקה וכמו דאיתא בנדה (ד' יב) כל לבעלה לא בעי בדיקה ועיין לקמן בירושלמי ר' ירמי' בר כהנא בשם שמואל כל אשה שאין לה ווסת אסורה עד שתבדוק והתנינן כל הנשים בחזקת הרה לבעליהן כו' משמע דמסיק דכל לבעלה לא בעי בדיקה

וביארתי שם דקאי על מתניתין דנדה (ד' ס) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת א' מהן כולן טמאות כו' ותולות זו בזו ואמרינן שם ת"ר כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה מניקה ושא"מ ועיי"ש שהארכתי ובהקדמתי לספ' עצת יהושע כתבתי דבתוספתא שהיא (בפ"ג דנדה) משמע דלא קאי אמתני' וביארתי שם בבאור אחר ובמ"א ביארתי התוספתא שה:

וכעת נראה לי דהפי' הוא דמעוברת ומניקה טהורות לבעליהן (פי' דקאי אם הרבה נשים ישנות במטה אחת מעוברת ומניקה ואשה שיש לה ווסת) וע"ז אומר דמעוברת ומניקה טהורות לבעליהן שהיא מארבע נשים שדיין שעתן והטעם משום דמסולקות בדמים וע"כ תלינן בהנשים האחרות וכמו דאיתא בנדה (שם) תולות זו בזו וכן באשה שיש לה וסת תולה בשאר הנשים שאין להם וסת (ועיין בספרי נועם ירושלמי מה שביארתי שסובר הירושלמי דוסתות דאורייתא) ושאר כל הנשים טהורות בביאה ומטמאות במגע (פי' שלא גזרו במעל"ע משום בועל נדה אלא משום מגעו וא"כ מיירי שיש נשים רבות ואפ"ה מטמאות במגע וע"ז אומר ודאי מגעה בר"ה טמא):

והא שאומר באשה שיש לה ווסת תולה בשאר נשים הוא דלא כמו שכתבו התו' בנדה (ד' ס') שאומר ר"י דדווקא בהך ענינא דקאמר בש"ס תולין אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים הא אמרינן בה דיה שעתה אינה תולה באין לה ווסת כו' ולשיטת הירוש' תולה באשה שאין לה ווסת וביארתי שם דהירושלמי סובר דווסתות דאורייתא עיי"ש וכעת נראה לי דאע"ג דווסתות הוי דרבנן אך שהוא כמו שהקשו בתוס' סוטה (ד' כח) אהא דתנן בנדה (ד' ס) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת א' מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכ' שלש הוה לי' כרה"ר מיהו מהתם לא קשי' מידי דל"ד לשרץ דשרץ איפשר שלא נגע וטהור אבל התם אחת מהן ודאי טמאה שיצא הדם מגופה והאיך נטהר כול' ולא דמי אלא לשני שבילין וא"כ כיון דהוי ספק ברה"ר ואע"ג דחד ודאי טמאה ואיך יטהרו כולם הא כתבו התוס' בפסחים (ד' י') בד"ה בבת אחת דברי הכל טמאין נראה דהיינו מדרבנן דמדאוריית' אפי' בבת אחת טהורים וא"כ כיון שכל הטומאה הוא

רק מדרבנן ועיין תוס' יבמות (ד' קיח) בד"ה בת ישראל כו' ע"כ תולין באשה שיש לה ווסת והגיע שעת וסתה או אשה שיש לה ווסת ולא הגיע שעת וסתה תולה באחרות:
[**ועוד** דהירושלמי לטעמי' שביארתי לעיל דבספק לא גזרו במעל"ע וא"כ הא כאן הוי ספק וא"כ אמאי טמא במעל"ע אך דא"כ הוי צריך לטהר כולם וזה אי איפשר ע"כ כולם מטמא מעל"ע אבל באשה שיש לה ווסת תולין אף דווסתות הוא דרבנן:
ובזה איפשר לומר דהא דאמרינן בירושלמי (פ"ג דב"ב) דם טהרת חברותי' הוא עד מעל"ע אם ראתה אח"כ תולין ובש"ס דילן איתא בנדה (ד' ס') דדווקא אם בדקה עצמה כשיעור וסת הוא משום דבש"ס דילן מיירי לטהר חברותי' מכאן ולהבא ע"כ בעינן דווקא שבדקה עצמה כשיעור ווסת אבל הירו' מיירי לטהר חברותי' שלא תטמא מעל"ע ע"כ אם ראתה חבירתה תוך מעל"ע תולין בה והשאר אינם מטמאים במעל"ע].

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין כיצד היה שעתה הי' יושבת במטה ועסוקה בטהרות פרשה וראתה דם היא טמאה וכולן טהורות כו' ר"א אומר ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר ר' יהושע לא שמעתי אלא בתול' אבל הלכה כר' אליעזר ובגמ' בחייו לא ראה דעתו לאחר מיתתו ראה דעתו כו' כהדא דתני ארבע נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע חוץ מתינוק' שלא הגיע זמנ' לראות מפני שאין לה כתמין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים ארבע נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן טמא למפרע אבל תינוקת שהגיע זמנה לראות כתמה כראיתה מה ראי' היה שעתה אף כתמה היה שעתה אמר ר' ינאי מפני ששירפה מצוי (ופי' הפ"מ כלומר לה כי איצטריך לאשמועינן דאפי' בתינוקת שהגיע זמנה לראות והוה אמינא מפני ששירפה מצוי נחמיר בכתמה דאימר חזי' כו' קמל"ן והשתא ק"ו מה אם זו ששירפה מצוי ואת אמר היה שעתה כראיתה אלו ארבע נשים שאין שירפן מצוי לא כש"כ ומכאן הוא שר' יהושע ראה דעתו של ר' אליעזר והוא דוחק:
[**ע"כ** נראה לי שיש ט"ס בירושלמי (וכצ"ל) וחכמים אומרים ארבע נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראיתן מה ראיתן דיין שעתן אף כתמן דיין שעתן]אבל תינוקת שהגיע זמנה לראות כתמה טמא למפרע א"ר ינאי מפני ששירפה מצוי וע"כ חמורה תינוקת שהגיע זמנה לראות שכתמה טמא למפרע וע"ז אמר ומה אם זה ששירפה מצוי אמר היה שעתה דהא היא חמורה לענין כתם שכתמה טמא למפרע מפני ששירפה מצוי ואעפ"כ היה שעתה אלו שאין שירפן מצוי לא כש"כ מכאן כו' פי' ומזה מוכח שמודה ר' יהושע

לר' אליעזר שארבע נשים דיין שעתן ולא דווקא בתולה דהא בתולה חמורה מהם שכתמן טמא למפרע מחמת ששירפה מצוי):

הלכה ג

קטע ב

שם (ה"ג) איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימי' אעפ"י נשואה מעוברת משיודע עוברה כו' ובגמ' פעמים שהיא בתולה לדמים ואינה בתולה לבתולים פעמים שהיא בתולה לבתולים ואינה בתולה לדמים בתולה לדמים כשראתה ואח"כ נישאת (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל בתולה לדמים) (פי' ואינה בתולה לבתולים) כשנישאת ואח"כ ראתה בתולה לבתולים (פי' ואינה בתולה לדמים כשנשאה ואח"כ ראתה (והוא ט"ס וצ"ל) כשראתה ואח"כ נישאת כו' ואפי' נישאת) וקאי על בתולת דמים ואפי' נישאת הוי בתולה לדמים ואפי' עוברה ואפי' מניקה ואפי' שופעת כל שבעה לזכר וכל ארבעה עשר לנקבה פי' הוי בתולת דמים אם לא ראתה):

וע"ז פריך וקסמא בידה בשעה שהוא זכר שבע' ובשעה שהי' כר או נקבה אלא אימא הכי בשעה שהוא זכר שבעה ובשעה שהיא נקבה י"ד):

והנה פירושו דחוק מאד מה שכתב שתחילה סברו דכל שבעה לזכר היינו קודם שילדה היא שופעת כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה דקודם שילדה מאי נ"מ בין זכר לנקבה:

ע"כ נראה לי לפרש דפריך וקסמא בידה והוא דאמר שתוכל להיות בתולה לדמים ואפי' נישאת ואפי' עוברה ואפי' מניקה ואפי' שופעת כל שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה דלמאי אומר אפי' שופעת כל שבעה לזכר דהא הוא אומר שהיא בתולה לדמים ואפי' נישאת ואפי' עוברה ואפי' מניקה וע"כ דיה שעתה וא"כ אם ראתה אחר הלידה אין שייך בה טומאת מעת לעת דהא היא בלאו"ה טמאה וא"כ כל הרבותא הוא ביום שלאחר הלידה שאינה מטמאה מעל"ע וא"כ מאי האי דקאמר אפי' שופעת כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה ואם הרבותא דאעפ"י שראתה אח"כ אעפ"כ ביום ראשון דיה שעתה וע"ז אומ' וכי קסמא בידי' וכי בשע' שהיא רואה ביום ראשון יודעת שתשפע אח"כ שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה וכי מה ענין זה ליום ראשון מה שתראה אח"כ וע"ז פריך וקסמא בידה:

וע"ז משני בשעה שהוא זכר שבעה ובשעה שהיא נקבה י"ד והוא שהפסיקה דם טוהר (פי' דאם הפסיקה אח"כ דם טוהר עדיין הוי בתולת דמים ואם ראתה אח"כ דיה שעתה ואעפ"י שראתה כל שבעה לזכר וי"ד לנקיבה אעפ"כ אם הפסיקה דם טוהר וראתה אח"כ דיה שעתה דלענין דם טוהר לא שייך דיה שעתה דהא בלאו"ה הוא דם טוהר). וע"ז אומר

שאם הפסיקה אח"כ הוי דיה שעתה וכל דמים שראתה מחמת לידה אעפ"כ הוי בתולת דמים (וכמו דאיתא בנדה (דף י') דם נדה לחוד ודם לידה לחוד):

וע"ז אומר כהדא דתני הפסיקה דם טהור ולא ראתה ואח"כ ראתה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה (והפ"מ פירש כלומר הא דאמרינן דמניקה דיה שעתה והוא שהפסיקה מדם טוהר שלה כו') ופירושו דחוק שמפרש דקאי אמניקה ולפי מה שביארתי קאי על בתולת דמים כמו שביארתי:

קטע ד

עוד שם על דעתי' דלוי דהוא אמר שני מעינות הן אפי' לא הפסיקה דם טוהר תהא דיה שעתה דהא ללוי דאמר שני מעינות הן א"כ אפילו לא הפסיקה אעפ"כ הוי ראי' שאח"כ ראיה ראשונה ודיה שעתה.

[**והנה** הפ"מ כתב דמהירושלמי משמע דללוי אפי' נא הפסיקה כלל שני מעיינות הם ובש"ס דילן בנדה (ד' ל"ה) בפלוגתא דרב ולוי איתא שם דללוי כל זמן שלא פסקה לא נסתם מעיין הטמא כו' והירושלמי חולק על שיטת הש"ס דילן דאפי' לא פסקה נמי טהור ולי נראה דאינו חולק דא"כ תקשה ללוי הא דתנן בנדה (ד' ל"ה) דם היולדת שלא טבלה ב"ש אומרים כרוקה וכמימי רגלי' וב"ה אומרים מטמא לח ויבש ומקשה בש"ס דילן (שם) בשלמא לרב דאמר מעין א' הוא משום הכי מטמא לח ויבש אלא ללוי דאמר שני מעיינות הם אמאי מטמא לח ויבש וקא משני התם הכא במאי עסקינן בשופעת כו' וא"כ ודאי לוי סובר דכיון דשופעת לא נסתם מעיין טמא אלא דמדייק בירושלמי מהא דתני' הפסיקה דם טהור ולא ראתה ואח"כ ראתה כו' וא"כ משמע דהפסיקה על דם טהור דאם לא הפסיקה כלל א"כ לא הוי דם טהור] וע"ז אומר א"ר מנא טעמא דלוי מתוך שהיא מתרגלת בדמים טהורים היא מתרגלת בדמים טמאים:

עוד שם אמר ר' יוסי ב"ר בון יכיל לוי פתר לה מן הדא דתנינן ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן ותני עלה ימי עיבורה וימי מניקותה מצטרפין לשלש עונות דהוא סבר מעיין א' הוא

והנה הפ"מ כתב ר' יוסי אומר כלומר דלא תקשי ללוי מן הדא דתנינן ר' יוסי אומר מעוברת ומניקה כו' ותני עלה ימי עיבורה וימי מניקיתה מצטרפין לשלשה עונות דאם הפסיקה שתי עונות בימי עיבורה ועונה אחת בימי מניקותה דהא דחזאי דם לידה לא קשיא דדם נדה לחוד ודם לידה לחוד ומיהו השלמה לשלש עונות בעינן ולרב הוא דניחא דאמר מעין אחד הוא ולפיכך אם רואה היא אחר שיעברו דם לידה כו' מטמא מעל"ע דלא עברו עלי' ג' עונות שלא ראתה אבל ללוי קשי' דלמה לן שתפסיק ולא תראה אחר

שבועיים הרי אפי' רואה היא לאו כלום דמעיין אחר הוא ולאו ממקום טמא הוא בא כו' והיינו דקאמ' יכיל לוי פתר לה דהוא סבר מעין א' הוא כלומ' דהאי תנא סובר דמעיין א' הוא אבל אנא סובר כהאי תנא דשני מעיינות הם והוא כמו דאיתא בנדה (ד' ל"ה) ת"ש ימי עיבורה עולין לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה כו' בשלמא לרב דאמר מעין א' הוא משום הכי בעי הפסקה שלש עונות אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן למה לי הפסק שלש עונות במשהו סגי הכי קאמר צריכה שתפסיק משהו כדי שיעל' לה לשלש עונות:

אך לפי"ז קשה דמאי מדייק מהא דתני ר' יוסי ימי עיבורה עולים לה לימי מניקותה וימי מניקותה עולים לה לימי עיבורה דסובר ר' יוסי דמעין א' הוא דאי לאו הכי בהפסק משה סגי והא איכא לתרוצי כמו דמתרץ ר' מנא תחילה דטעמא דלוי שמתוך שהיא מתרגלת בדמים טהורין היא מתרגלת בדמים טמאי' וא"כ איך מוכח דר' יוסי סובר דמעין א' הוא:

ע"כ נראה לי דהירושלמי חולק על שיטת הש"ס דילן דאפילו ללוי דאמר שני מעיינות הן אם הפסיקה עולה לה לג' עונות והירושלמי חולק על זה דכיון דלוי סובר דג' מעיינות הם א"כ איך עולה זה לג' עונות כיון דזה מעין אחר הוא וכה"ג כתבו התוס' בנדה (ד' י"א) דאיתא שם קא משמע לן דמעין טהור למעיין טמא לא קבע הניחא ללוי דאמר שני מעיינות הם אלא לרב דאמר מעין א' הוא תבדוק דילמא קבע לה ווסת אפי' הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וכתבו התוס' בד"ה אפ"ה מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ואין להקשות לר"א דאמר כל אשה שעברו עלי' ג' עונו' כו' תבדוק בימי טוהר שמא תפסיק ג' עונו' דהכי נמי מימי טהרה לימי טומאה לא מיקרי הפסקה וע"כ מקשה הירושלמי דאיך הוי ג' עונות הפסקה כיון דלוי סובר דב' מעיינות הם א"כ לא הוי הפסקה ולשיטת הש"ס דילן לא קשה דכיון דלר"מ מניקה דיה שעתה אלא דר' יוסי מחמיר דדוקא ג' עונות ע"כ אפילו הפסיקה דם טהור נמי עולה. אבל שיטת הירושלמי הוא דאם הפסיקה שלש עונות לא מהני אי אמרינן דב' מעיינו' הם וע"כ מוכיח מזה שר' יוסי סובר דמעיין א' הוא ודו"ק:

הלכה ד

קטע ה

השמטה (פ"ק דנדה ה"ד) הני ר' הושעי' ילדה ואח"כ נתגיירה אין לה דם טוהר א"ר יוסי ויאות אלולי דתניתיה רבי הושעי' הות צריכה לו מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים והנה בספרי ע"י (סי' כ"ב) הבאתי מה שכתב המ"ל (בפ"ד מה' א"ב) בירושלמי (פ"ק דנדה) אמרינן תני ר' הושעי' ילדה ואח"כ נתגיירה אין לה דם טוהר

א"ר יוסי ויאות אלולי דתניתה ר' הושעי' הות צריכה מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים ע"כ. ורבינו לא הביא דין זה הן אמת דהגירסא הכתובה בספרי' אינה מתיישבת אצלי דלפי הנראה מאי דקאמר אילולי דתניתה וכו' הלשון הוא בתמיה כלומר למאי איצטריך ר' הושעי' לאשמועינן דין זה דהא מלתא דפשיטא הוא דמאחר שאין לה דמים טמאי' אין לה דמים טהורים כלומר דכי קאמר רחמנא דם טוהר היינו היכא דילדה בטומא' אבל זו שילדה כשהיא עובדת כוכבים שלא היה דמים טמאים אין לה דם טוהר והיינו דקאמר אלולי דתניתא ר' הושעי' הות צריכה בתמי' ולפי זה אינו צודק האי דקאמר ר' יוסי ויאות דבדברי' פשוטים לא יצדק לומר ויאות ועוד מה שתלה דמים טהורים בדמים טמאים לא ידעתי כו' ע"כ נראה לי שהגירסא הנכונה הוא יש לה דם טוהר ואמר ר' יוסי ויאות כלומר שהדין אמת והוא דין מחודש מר' הושעי' ואלולי דתניתא ר' הושעי' הות צריכה כלומר הדבר צריך תלמוד דאיפשר הי' לומר דמאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים ולפי זה איפשר שרבינו לא הוצרך להביא דין זה אלא נקט סתם כל דם שתראה היולדת שהוא כולל כל הנשים אחת ישראלית כו' שהוא הנקרא דם טוהר:

והנה כבר כתבתי בספרי ע"י (שם) שדבריו תמוהים מהא דבכורות (ד' מ"ו) גיורת שיצא פדחת ולדה בהיותה עובדת כוכבים ואח"כ נתגיירה (בימים קדמונים) אין נותנים לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קרבן לידה כו' אלמא דאם ילדה בהיותה עובדת כוכבים אין נותנים לה ימי טומאה וימי טהרה א"כ בודאי הגירסא בירושלמי תני ר' הושעי' ילדה ואחר כך נתגיירה (בימים קדמונים) אין לה דם טוהר (ועיין (בפ"ג דמוע"ק ה"א) מה שכתבתי שם):

ומה שתמה המ"ל על הירושלמי דתחילה אמר ויאות ואחר כך אמר אלולי דתני ר' הושעי' הות צריכה לי' מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים שהפי' הוא שתמה דאלולי דתני ר' הושעי' מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים פי' (בתמיה). וא"כ איך אמר תחילה ויאות: כיון דמתמה דאפי' אלולי דתני ר' הושעי' הות צריכה לי' (והפ"מ פי' ויאות בתמי' פי' שלא הי' צריך למיתני והוא דוחק): וע"כ הגיה יש לה דם טוהר וע"ז אמר ר' יוסי ויאות כלומר שהדין דין אמת והוא מחודש וע"ז אמר ר' יוסי ואילולי דתני ר"ה הות צריכה פי' שהדבר צריך תלמוד דאיפשר הי' לומר דמאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים ואשמועינן ר' הושעי' שאינו תלוי זה בזה דאף שאין לה דמים טמאי' יש לה דמי' טהורים:

ולי נראה להגיה בירושלמי (וכצ"ל) תני ר' הושעי' ילדה ואח"כ נתגיירה (בימים קדמונים) אין לה דם טוהר אמר ר' יוסי ויאות (פי' שהדין הוא אמת דמאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים אילולי (הוא ט"ס וצ"ל וללוי (ונשתבש בדפוס והדפיסו ואילולי) והפי' הוא וללוי דתניתא ר' הושעי' הות צריכה לי' מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים (פי' דודאי יאות אליבא דהלכתא דקיי"ל כרב דאמר מעיין א' הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו וע"כ כיון שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים: וע"ז אומר וללוי דתני ר' הושעי' הות צריכה לו (פי' ללוי שאומר דב' מעיינות הם הדבר צריך תלמוד מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים (פי' בתמיה) דכיון שסובר דב' מעיינות הם א"כ אף על פי שתחילה היתי' עובדת כוכבי' ואין לה דמים טמאים (פי' להיות טמאה מחמת לידה) אין לה דמים טהורים (פי' בתמי') דמ"מ המעיין השני הוא טהור וכן הקשו התוספות בנדה (ד' ל"ו) ודו"ק (ובירושלמי פ"ק דנדה (ה"ג) נמי איתא להך פלוגתא דרב ולוי מה דאיתא בנדה (ד' ל"ה) וכן איתא בירוש' שם על דעתי' דרב דהוא אמר מעין א' הוא אלא שהתורה טיהרה אותו ניחא כו' על דעתי' דלוי דהוא אומר שני מעיינות הן כו') ואיפשר לומר דללוי הא דהני ר' הושעי' כו' אתי כר' יוסי וכמו דאמרינן לעיל בירוש' (פ"ק ה"ג) דאפי' לוי מודה דר' יוסי סובר דמעיין א' הוא עיין מה שביארתי שם ודו"ק:

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) ר' יודן בעי ראתה ראיה ראשונה ושניה והפסיקה שלש עונות ולא ראת ואח"כ ראת כווסת ארוכה היא שתטמא מעל"ע או כהפסק עונה היא שתהא דיה שעתה א"ל ר' יוסי מה אם בשעה שעשיתה ככדמין את אמר דיה שעתה כאן שלא עשיתה ככדמין לא כש"כ (ופי' הפ"מ ר' יודן בעי ראת ראי' ראשונה ושניה אתינוקת שלא הגיע זמנה לראות קאי דאיתא לעיל דבראיה שניה לדברי הכל דיה שעתה ובשלישית הוא דפליגי דרב סובר דכיון דאיחזקה בתרי זימני מטמאה בשלישית מעל"ע ככל הנשים והשתא בעי דאם אחר ראי' השני' הפסיקה ג' עונו' ולא ראתה ואח"כ ראתה מי אמרי' ארוכה היא כו' או דילמא כהפסק עונה היא שנראי' שחזרו ונפסקו דמי' ותהא דיה שעתה א"ל ר' יוסי מה אם בשעה שעשיתה ככדמין את אמר דיה שעתה כאן שלא עשיתה ככדמין לא כש"כ ופי' הפ"מ ככדמין כלומר ככד מלא מים שנופצת וחוזרת ונופצת והיינו בראי' ראשונה ושניה די' שעתה גם בראי' שני' כאן שלאעשיתה ככדמין שהרי הפסיקה מלראות שלש עונות לא כש"כ שתהא דיה שעתה אמר לי' ואין כיני כו' דאם כן דאת משוית לה כהפסק

דמים אפי' ראה ראיה אחת כלומר עוד ראיה אחת ואחרת אחר כך לא תטמא מעת לעת שהרי כמו בתחילת ראיתה היא ועד שתראה שלש אחר הפסיקה הוא שתטמא מעת לעת אמר לי' דמי לווסת ארוכה ופי' הפ"מ כלומר הדר וקאמר דלאו מילתא היא דאמרי אלא דמי כווסת ארוכה ותטמא מעל"ע והוא דוחק שחזר ממה שאמר בתחילה:

ע"כ נראה לי דהא דקאמ' מה אם בשעה שעשית ככדמין (פי' דהא בזקינה נמי אם הפסיקה שלש עונות סמוך לזקנתה דעשתה ככדמין (ונ"ל שעשיתה ככדמין (פי' ככד מלאה דמים) דהא צריכ' בדיקה וכמו דתנן (ה"ו) אעפ"י שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת ופירש"י דקאי אאשה שיש לה ווסת והתו' בנדה (ד' י') כתבו בד"ה דיין כל ימי עיבורן כו' ואם תאמר מאי שנא דבלא הגיע זמנה לראות לא בעי בדיקה ומעוברת ומניקה בעי בדיקה כדקתני במתניתין צריכה להיות בודקת אכולהו ויש לומר דכל זמן שלא הוחזקה היא מסולקת בדמים יותר מכולן:

וע"ז אומ' מה אם בשעה שעשאה ככדמין דהיינו זקינה שהפסיקה ג' עונות סמוך לזקנתה את אמר דיה שעתה וכאן שלא עשיתה ככדמין (פי' תינוקת שלא הגיע זמנה לראות דאינה צריכה בדיקה מחמת שהיא מסולקת בדמים אם כן אם ראתה ראיה ראשונה והפסיקה שלש עונות ולא ראתה שלא עשתה עדיין אותה ככדמין דהא היא מסולקת בדמים ודאי דהוי הפסק הג' עונות וא"כ דיה שעתה:

וע"ז אמר ליה ואין כיני אפי' ראה ראיה אחת (פי' ראיה ראשונה) לא תטמא מעל"ע עד שתראה שלש אחר הפסיקה (פי' וא"כ כיון דמדמית לה לזקינה א"כ אם ראתה ראיה אחת ואח"כ הפסיקה שלש עונות לא תטמא מעל"ע עד שתראה שלש אחר הפסיקה (פי' דאם כן אינה מוחזקת בדמים אחר כך עד שתראה שלש פעמים) א"ל דמי לווסת ארוכה (פירוש כיון שלא ראתה רק פעם אחת ואח"כ הפסיקה שלש עונות א"כ אין זה הוכחה שהיא מסולקת בדמים אלא שהיא ווסת ארוכה אבל אם ראתה ב' פעמים ואחר כך הפסיקה שלש עונות אם כן מוכח שזהו הפסק דמים כו' ויתנו לה עונה):

וע"ז אומר כמה עונה נותנים לה עונה בינונית והנה הפ"מ פי' דפריך אתינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה דבראיה ראשונה ושני' דיה שעתה ואמאי יתנו לה עונה ואם תראה בשני' לאחר עונה בינונית תהי' ככל הנשים והוא דוחק ע"כ נראה לי דפריך כמה עונה נותנין לה עונה בינונית ר' שמעון בן לקיש בכם ר' יודן נשיי' נותנים לה עונה בינונית שלשים יום ויתנו לה עונה (פי' דאף שלא ראתה רק פעם אחת אפ"ה אם הפסיקה שלש עונות אמאי לא הוי הפסק דמים דאף שלא ראתה רק פעם אחת אעפ"כ לא הוי כווסת ארוכה כיון דהא דג' עונות היא עונה בינונית דהיינו שלשים יום שסתם נשים רואות אם

כן האי שיעורא נמי תהי' הכא כיון דהפסיקה ג' עונות אינה כמו שרגילה לראות אלא נותנים לה עונה בינונית והכא נמי יתנו לה עונה בינונית ואם תפסוק ג' עונות תהי' כמו בתחילת ראיתה שלא תטמא מעל"ע עד שתראה שלש אחר הפסיקה). וע"ז משני מאחר שלא נתבררה בדמים אין לה עונה ופירוש דכיון שלא ראתה רק פעם אחת ולא נתבררה בדמים ע"כ אין לה עונה והוי ווסת ארוכה ע"כ אינה צריכה לראות אח"כ ג' פעמים):

קטע ה

עוד שם ר' בא ר' חייא ר"י כו' רוקה טהור מדרסה טהור מגעה ברה"ר טהור סברין מימר מעל"ע (ופירש הפ"מ סברין בני הישיבה לפרש ולומר דהכי קאמר דטהור מטומאת מעל"ע דאלו הנשים המוחזקות לראות מגעה מטמאה למפרע מעל"ע אפי' ברה"ר וזו כיון דלא הוחזקה להיות רואה אע"ג דראתה השתא שני פעמים זו אחר זו אפ"ה מגעה במעת לעת ברה"ר טהור):

אך דקשה על זה דא"כ מאי מיבעי' ליה ברפ"ק (ה"א) מגעה ברה"ר מהו ואמאי לא פשיט מהכא דדווקא בתינוקת שלא הוחזקה לראות מגעה בר"ה טהור וא"כ מוכח דבמוחזק' מטמאה במעל"ע אפילו ברה"ר וע"כ נראה לי שיש ט"ס בכאן (וכצ"ל) ר' בא ר' חייא בשם ר' יוחנן כו' רוקה בשוק טהור (פירוש בשוק שאינו יודע אם ראתה אם לאו אין להחזיקה ברואה כיון שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה שלשה פעמים וכמו שפירש רש"י בנדה (ד' י') דמספיקא לא מחזקינן מספק כו'):

וע"ז אומר בירו' ר' חייא בשם ר"י רוקה בשוק טהור מדרסה טהור מגעה טהור וכמו שמפרש דהוא טומאת מעל"ע ולא קאמר כמו דאיתא בש"ס דילן דכתמה נמי טהור משום דהירושלמי אזיל לשיטתי' שאומר שם ר' יוחנן בשם ר' ינאי אפילו ראתה מאה פעמים אין לה כתמין עד איכן עד שתבוא לימי נעורי' ואלו הן ימי הנעורים משתביא שתי שערות וע"כ אמר מגעה טהור וכמו שמפרש שהוא לענין מעל"ע דטהור:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) והמשמשת בעדים כיני מתניתא צריכה שתשמש בעדים והנה הפ"מ כתב והמשמשת מפרש בגמ' דמשמשת קתני שאעפ"י שיש לה ווסת צריכה לבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש ודווקא כשהיא עסוקה בטהרות דמיגו דבעי בדיקה לטהרות בעי בדיקה לבעלה כו' ולקמן יתבאר שאיפשר שהירושלמי סובר דכל הנשים צריכות בדיקה ואפילו אינה עסוקה בטהרות דלא כשיטת הש"ס דילן:

עוד שם ובתולה שדמי' טהורין כיני מתניתא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת. וכתב הפ"מ כיני מתניתא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת דבה אמרו בפרק בתרא שדמיה טהורין לב"ש ד' לילות ולב"ה עד שתחי' המכה אבל אם הגיע זמנה לראות אין נותנים לה כל כך כו' ואע"ג דאמרי' שם דלב"ה נותנים לה עד מוצאי שבת ד' לילות מ"מ מדתני בתולה שדמי' טהורין משמ' שכל זמן שדמי' מחמת בתולין טהורין הן והיינו עד שתחי' המכה ובלא הגיע זמנה לראות וכב"ה והוא דוחק:

ונראה לי להגיה כיני מתניתא תינוקת שהגיע זמנה לראות והוא דקשי' ליה דהא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וא"כ בלאו"ה אינה צריכה בדיקה וכן הקשה בתו' רע"ק שכתב על מה שכתב הרע"ב ובתולה שדמי' טהורין ארבע לילות לב"ש והיינו בקטנה כדתנן בר"פ בתרא וקשה לי דהא קטנה בלאו הכי לא צריך בדיקה ואפילו שחרית וערבית לא תצטרך לבדוק ובפירש"י כתב רק לענין ד' לילות וא"כ יש לומר דמיירי בגדולה ואף דדינא דד' לילות הוא רק בנערה שלא ראתה בבית אבי' וא"כ היא בתולת דמים דדיה שעתה מ"מ צריך בדיקה אך ממה דנקט רש"י במתניתין אעפ"י שאמרו דיה שעתה דקאי אאשה שיש לה ווסת משמע דסובר דאינך ד' נשים אין צריך בדיקה ואם כן ע"כ מיירי הכא בנערה שראתה ואם כן אין נותנים לה ד' לילות:

וע"ז אומר בירושלמי כיני מתניתא תינוקת שהגיע זמנה לראות דאם כן צריכה בדיקה אך משום שדמי' טהורין על כן אינה צריכה בדיקה אבל אם לא הגיע זמנה לראות אם כן בלאו"ה אינה צריכה בדיקה (ועיין תוס' נדה (דף ד) בד"ה כל כו' דהא דתנן אף על פי שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת קאי על כל הד' נשים ע"ש):

קטע ג

עוד שם שמואל אמר לילה ויום עונה ומקצת עונה ככולה וכתב הפ"מ לאו הכא קאי אלא אמתניתין דר"פ תינוקת ואגב דאיירי בה מייתי לה להא דשמואל דמפרש להסיפא דמתניתין דהתם ראתה ועודה בבית אביה דקאמרי ב"ה נותנין לה כל הליל' כולה דקאמר דנותנין לה לילה ויום שהיא עונה שלימ':

ולי נראה דקאי לפרש מתניתין דאי מיירי בשלא הגיע זמנה לראות אם כן בלאו"ה אינה צריכה בדיקה ואי בשהגיע זמנה לראו' איפש' דסוב' שמואל דאם לא ראת' הוי בתולה שלא ראתה ואין צריכה בדיק' וכמו שפירש"י דמתניתין קאי אאש' שיש לה ווסת אבל ד' נשים דדיין שעתן אינה צריכה בדיקה ואף שביארתי לעיל על הא דאמר ר' יוסי מה אם בשעה שעשית ככדמין את אמר די' שעתה דקאי על זקינה שעברו שלש עונות דצריכה בדיקה איפשר דשמואל פליג עלי' וסובר דבתולה שלא ראתה אינה צריכה בדיקה וא"כ

צריך לומר שראתה ועודה בבית אבי' שהיא צריכה בדיקה אם אינה משמשת (וכמו דאמר לקמן בירושלמי דאם שמשה אינו צריך בדיקה אבל אם לא שמשה צריכה לבדוק שחרית וערבית וכמודאיתא בנדה (ד' י"א) אמ' רבא אימא רישא חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר הוא דלא בעי בדיקה אבל בתולה שדמי' טהורין צריכה בדיקה כו' וא"כ כיון דמיירי בנערה שראתה ועודה בבית אבי' וא"כ לב"ה כל הלילה שלה וא"כ בשחרית לא הוי בתולה שדמי' טהורין וא"כ בודאי צריכה לשמש בעדים:

וע"ז אומר שמואל אמר לילה ויום עונה ומקצת עונה ככולה וע"כ ניחא דהוי בתולה שדמי' טהורין עד למחר וע"כ צריכה בדיקה למחר וע"כ צריכה בדיקה בשחרית דילמא נשתנו מראה דמי' שלה והשתא ניחא דתני והמשמשת בעדים חוץ מן היושבת על דם טוהר ובתולה שדמי' טהורין דדוקא בששמשה כו' אבל אם לא שמשה צריכה בדיקה:

וכמו שאומר אח"כ הפסיקה ואח"כ ראתה טמאה שינתה מראה דמי' טמאה א"ר זעירא בשלא שינה מחמת תשמיש אבל אם שינה מחמת התשמיש טהורה א"ר יוסי ומתניתא אמרה כן בתולה שדמי' טהורין הדא אמרה שינה מחמת תשמיש טהורה ואם אתה אומר שינה מחמת תשמיש טמאה ותשמש בעד שמא שינתה מחמת תשמיש ע"כ ברישא לא קתני חוץ מבתולה שדמי' טהורין דכיון דלא שמשה צריכה בדיקה שמא נשתנו מראה דמי' כמו דאיתא בש"ס דילן בפ"ק דנדה (ד' י"א) דבעי בדיקה שמא נשתנו מראה דמים שלה ולפי מה שביארתי אליבא דשמואל הוא דווקא בבתולה שהגיע זמנה לראות וראתה ואף דאין נותנים לה אלא לילה אף על פי כן הוי בתולה שדמי' טהורין דהא נותנים לה לילה ויום וכמו דאיתא בנדה (דף ס"ה) ראתה ועודה בבית אבי' ב"ה אומרים כל הלילה שלה ונותנים לה עונה שלימה וכמה עונה שלימה פירש ר"ש בן גמליאל לילה וחצי יום כו':

קטע ה

עוד שם ר' אלעזר בשם ר' הושעי' כל מקום שאמרו חכמים בעלה חייב בקרבן כנגדן בטהרות טמאות בעלה פטור מן הקרבן כנגדן בטהרות טהורות בעלה ספק בקרבן כנגדן בטהרות תלויות וגריס הפ"מ בדברי ר' הושעי' כמו דאי' בש"ס דילן בנדה (ד' ס') ור' אושעי' אמר אפי' בעלה בחטאת טהרותי' תלויות בשלמא התם אימור שמש עכבו לדם אבל הכא אם איתא דהוי דם מאן עכבי' והגיה בירושלמי ר' אלעזר בשם ר' הושעי' בעלה חייב בקרבן כנגדן בטהרות תלויות בר פדי' אומר כל מקום שאמרו חכמים בעלה חייב בקרבן כנגדן בטהרות טמאות:

עוד שם מתניתא פליגא על ר' הושעי' פירשה וראתה היא טמאה וכולן טהורות וכתב הפ"מ והא דפריך על ר' הושעי' לומר דאפי' לר' הושעי' קשי' מהאי מתניתא ומכש"כ לבר פדי' אלא משום דאידך פירכא דלקמי' לא קשי' כי אם על בר פדי' הילכך קאמר הכא דהאי מתניתא פליגא גם על ר' הושעי' דקאמר טהרותי' תלויות ומתניתין טהורות לגמרי קתני והוא דוחק:

ולי נראה דלר' הושעי' דאמר טהרותי' תלוי' איפשר לומר דכיון שהם תלויות ברה"י ע"כ בר"ה טהורות לגמרי ככל ספק ר"ה דטהור וא"כ איפשר לומר דר' הושעי' מוקי למתניתין כשחברותי' נושאות אותה במטה דאל"ה קשי' כמו דפריך בנדה (ד' ה') מכדי האי מטה דבר שאין בו דעת לשאול וכל כו' ספיקו טהור תרגמא זעירי כשחברותי' נושאות אותה במטה וא"כ הוי לה ר"ה וכמו שכ' התוס' בנדה (ד' ב') שמוכיח מזה דמעל"ע מטמא אפי' ברה"ר וע"כ כיון שהוא ברה"ר ספיקו טהור וכמו שביארתי לעיל דהירושלמי לא מחלק בין טומאת מגע לטומאת ראי' דבכולהו ילפינן מסוטה והא דקאמר דטהרותי' תלויות הוא ברשות היחיד אף על גב דברשות היחיד ספיקו טמא אך כבר ביארתי לעיל דהירושלמי סובר דספק טומאה ברה"י אינו טמא אלא בספק וכמו שהוכחתי לעיל וע"כ לא קשה ממתניתין רק על בר פדא שאמר דטמאות ודאי וא"כ בר"ה נמי טמא:

עוד שם מתניתא פליגא על בר פדי' ר' יהודה אומר אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה והנה הפ"מ נדחק שם ולי נראה (שהוא ט"ס וצ"ל) מתניתא פליגא על ר' הושעי' אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה ומתניתין סתמא קתני אפי' ברה"ר נמי ע"ז אומר מתניתא פליגא על ר' הושעי' אף בשעת עברתן מלאכול בתרומה לידא מילה שאם תראה תהא מטמאה למפרע א"כ משמע דטמאה ודאי דאי לאו הכי א"כ אם היא אוכלת בתרומה עם בני ביתה ה"ל ר"ה ואין צריך בדיקה אמר ר' עזרא קומי ר' מנא תיפתר באשה שאין לה ווסת (פי' וא"כ היא מטמא מעל"ע ומעל"ע טמא אפי' ברה"ר נמי ולפי"ז הי' מטמא מעת לעת אפי' בתרומה נמי) ועיין בנדה (ד' ו') דרצו לפשוט מזה דמעל"ע מטמא בתרומה נמי וע"ז אמר ר' יוסי כל מה דאנן קיימין הכא באשה שיש לה ווסת אנן קיימין (פי' וא"כ לא מטמא מעל"ע) א"ר יוסי ב"ר בון סלקת מתניתא עד כאן באשה שיש לה ווסת מכאן ואילך באשה שאין לה ווסת (פי' דמכאן ואילך לא מיירי רק באשה שאין לה ווסת ולתרומה) ואיפשר דת"ק פליג ע"ז משום שסובר דמעל"ע אינו מטמא רק בקדשים וכמו שביארתי לעיל (והש"ס דילן מסיק בנדה (ד' ו') דמעל"ע מטמא אפי' בתרומה רק שיש חילוק בין חולין שנעשו על טהרת תרומה דאינו מטמא מעל"ע ובין חולין שנעשו עטה"ק דמטמא מעל"ע אבל בתרומה עצמה מטמא מעל"ע:

וע"ז אומר ואפי' תימר לא סלקת מתניתא אלא כל מה דאנן קיימין הכא באשה שיש לה ווסת אנן קיימין ומה עביד לה בר פדי' והוא ט"ס וצ"ל מה עביד לה ר' הושעי' (ודלא כהפ"מ) וע"ז משני חלוקים על ר' יודה והוא דרבנן פליגי על ר' יהודה ולרבנן כיון שהטהרות תלויות על כן טהור ברה"ר וכל זה הוא לשיטת הירושלמי דתלויות היינו דווקא ברה"י דטמא מספק אבל לשיטת הש"ס דילן דברה"י טמא ודאי ואם כן צריך לחלק בין ספק שמחמת ראי' לספק שמחמת מגע. ואם כן אין חילוק בין ר"ה לרה"י. וע"כ לא מקשה מר' יהודה על ר' הושעי' דכיון דר' הושעי' סובר שהן תלויות על כן אמר ר' יהודה דצריך בדיקה משעת עברתן מלאכול בתרומה:

ואף דזה שביארתי דלשיטת הירושלמי הא דספק טמא ברה"י אינו אלא רק בספק ולא בודאי אבל ר' אושעי' פליג על ר' יוחנן ואומר דהוא בתורת ודאי וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ח דפסחים ה"ח) דר' הושעי' פליג עם ר' יוחנן ור' הושעי' אומר שהוא טמא ודאי וא"כ צריך לומר דמ"מ ספק זה לא טימאה אותה בודאי אלא בספק ועל כן אמר טהרותי' תלויות דאם איתא לדם מאן עכבי' ואף על פי כן כיון שהוא רק בספק ע"כ ברה"ר הוי ודאי טהור:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי בב"ב (פ"ג ה"א) ר' בא כו' ג' הן שהן נאמנים לאלתר החי' והשיירה והמטהרת חברותי' כו' והמטהרת חברותי' כיי דתנינן תמן שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת ומצתה טמא היא טמאה וכולן טהורות אמר ר' בא ובלבד מעת לעת ופליג אש"ס דילן דאמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה כשיעור ווסת סבר לה כבר פדא כו' ואיפשר לומר דהא דקאמר ר' בא בירושלמי דעד מעל"ע תולין היינו משום דסובר כר' הושעי' דאמר דטהרותי' תלויות וא"כ לפי שיטת הירושלמי בר"ה טהור ואעפ"כ תולין אע"ג דספק זה טהור ברה"ר וע"כ אומר דעד מעל"ע תולין דהא מעל"ע באשה שאין לה ווסת חמיר יותר שטמא אף ברה"ר והא דבש"ס דילן אמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה כשיעור ווסת והוא כמו דאיתא שם סבר לה כבר פדא דאמר דטמאות ודאי וע"כ אמר רב דדוקא שבדקה עצמה כשיעור ווסת משום דבזה השיעור טמא ודאי אבל לא אחר שיעור ווסת והירושלמי הוא כשיטתי' דרבי הושעי' ואפי' בשיעור ווסת נמי הוי רק בספק וטהרותי' תלויות וברה"ר טהור כמו שביארתי ע"כ אומר דיכולים הנשים לתלות אף בתוך מעל"ע נמי (ויש לדחות) וע' תוספות פסחים (דף ט"ו) בד"ה חבית שנולד לה ספק טומאה וקשה לר"י אי ברשות היחיד ספיקו טמא אי ברשות הרבים ספיקי טהור כו' ובנדה (דף נ"ט)

ור' יוסי בחד ספיקא מטהר מהו דתימא ה"מ דיעבד כו' ופרש"י כגון שנתעסקה בטהרות ובתוספות בבא קמא דף י"א) ד"ה דאין כו' ובמ"א הארכתי בזה:

פרק ב

הלכה א

קטע ב

מתניתין כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ ובגמ' כיני מתנית' כל המרב' ליתן ידו על עינו כו' איפשר דמדייק אהא דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת דאיך שייך משובחת על היד ע"ז אומר כל המרבה כו' ומשובחת קאי אאשה ותקצץ קאי על היד (ועיין בפ"מ שפירש פירוש אחר):

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) מתניתין נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה אותיום טמאים וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחרזמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן כו' ובגמ' בעון קומי רב נחמן בר יעקב מהו שתהא צריכה בדיקה בתוך כדי האתיאום אמר ר' בא אם את אומר שצריכ' בדיק' בתוך כדי האותיום בטלה האותיום (פי' והוא כמו דאיתא בנדה (ד' יב) דאיתא שם בעי מיני' ר"א מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור ווסת כדי לחייב בעלה חטאת א"ל מי משכחת לה לבדיקה כשיעור ווסת והתני' איזהו שיעור ווסת משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס העד הוי ווסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה וע"ז אמר ר' בא אם את אומר שצריכה בדיקה בתוך כדי האותיום בטלה האותיום משום דבדיקה הוא יותר משיעור האותיום:

עוד שם א"ר יוסי ב"ר בון אם אתה אומר שצריכה בדיקה בתוך כדי האותיום ולא כפקידה היא למעט מעת לעת והתנינן הפקידה היא ממעטת מעל"ע [והנה הפ"מ פירש ר' יוסי ב"ר בון מוסיף בטעמא דבלאו הכי שמעינן דאין הבדיקה צריכה מיד בדוקא דאי אמרת דהבדיקה בתוך אותיום הוא ומטעמא שמא תמצא טמאה ויבוא לידי חיוב קרבן א"כ למה אמרו כפקידה הוא למעט מעל"ע תיפוק לי' דבלא"ה צריכה בדיקה מיד אלא ודאי מדקאמר כפקידה היא אלמא דמשום הכי הוא דאיתקנא ולא מטעמא שמא תמצא טמאה ויבואו לידי חיוב קרבן והלכך נמי א"צ באותיום והוא דוחק):

ונראה לי שהפי' הוא דר' יוסי ב"ר בון פשיט על הא דבעי מיני' מהו שתהא צריכה בדיקה בתוך האותיום (פי' כדי לחייב בעלה חטאת) וא"כ הא דתנן ומשמשת בעדים דהיינו לפני

תשמיש ולאחר התשמיש צריכה בדיקה לאחר תשמיש מיד כדי לחייב בעלה חטאת) וע"ז מקשה ר' יוסי ב"ר בון וא"כ הא דתנן והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה וממעט מעל"ע וא"כ כיון דתנן ומשמשת בעדים (פי' א' לפני תשמיש וא' לאחר תשמיש) א"כ אם הוא לאחר תשמיש מיד דהיינו בתוך האותיום א"כ אי איפשר לבדיקה וכמו דאמר ר' יוסי ב"ר בון משל לשמש ועד שהיו עומדין אחר המשקוף יצא השמש ונכנס העד א"כ הא דתנן דהמשמשת בעדים ממעטת מעת לעת ואינו טמא מעל"ע למפרע. וא"כ אמאי ממעטת דהא אי איפשר שתהא בדיקה זו בדיקה גמורה דהא אי איפשר רק בקינוח וא"כ איך ממעט מעל"ע דילמא הי' דם אך כיון שלא הי' בדיקה גמורה ע"כ לא מצא דם אלא ודאי דהבדיקה אינו מיד לחייב בעלה חטאת אלא דהבדיקה היא לאח"כ בכדי שתוכל לבדוק בדיקה ממש ולא לקינוח וע"כ תנן דהמשמשת בעדים הרי זו כפקידה אבל אי הא דתנן והמשמשת בעדים היינו שתבדוק מיד בתוך אותיום א"כ האי בדיקה היינו רק לקינוח ולא לבדיקה וא"כ איך ממעטת מעת לעת אלא ודאי דאין צריך בדיקה מיד לחייב בעלה חטאת והאי בדיקה שלאחר תשמיש הוא כדי שיהי' שיעור בדיקה גמורה ואין האותיום לבדיקה:

הלכה ו

קטע ג

שם (ה"ו) מתניתין חמשה דמים טמאים באשה האדום והשחור וכקרן כרכום כו' בית שמאי אומרי' אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובית הלל מטהרין הירוק עקביא בן מהללאל מטהר וחכמי' מטמאין אמר ר' מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה ר' יוסי אומר לא כך ולא כך כו' ובגמ' ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הרי שבעה הן דומין הן למימי אדמה ר' יוסי בשם חברי' בשם ר"י לא טימא ר' מאיר אלא שנגע בו עקבי' ויטמא כמימי תלתן וכמימי בשר צלי שנגעו בהן בית שמאי אומרים הן דומין למימי אדמה דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר והנה הפ"מ פי' לא טימא ר' מאיר אלא שנגע בו עקבי' כלומר בהאי דם ירוק שנגע עקבי' והיינו דם ירוק ועלה קאמר ר"מ לחכמים שאם אינו מטמא משום דמים באשה יהא כמשקה להכשיר את הזרעים ויטמא כמי תלתן וכמי בשר צלי שנגעו בהן בית שמאי כלומר מאי חזית דמפרשת להא דר"מ אדם ירוק ואליבא דעקבי' דילמא אהני דמטמא בית שמאי קאמר דליהוי כמשקה להכשיר את הזרעים אומרים הן דומין למימי אדמה לא מצית אמרת הכי דהא טעמא דבית שמאי מפני שבכלל מימי אדמה הן וא"כ הוי דם טמא מדאורייתא דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר וכלומר דלא שייך הכשר בדם טמא דקיימא לן דכל המטמאים אין

צריכין הכשר שהרי טומאתן והכשירן כאחת הן חוץ מדם השרץ דמטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בהן כדתנן (פ"ו דמכשירין) ולא שייך לומר דאם אינו דם ליהוי כמשקה להכשיר דמנ"ל לר' מאיר לאפלוגי בכך אם לשיטת בית שמאי הוא הא טמא ואין צריך הכשר אבל לשיטת עקבי' שפיר הוא דשייך דהכי קאמר לעקבי' דמחמיר הוא בירוק לטמאו מצד חומרא ולא דהוי דם טמא מדאורייתא וא"כ אמאי מטהריתו לגמרי לכל הפחות ליהוי כמשקה להכשיר את הזרעים. ופירושו דחוק ועוד דהא התוס' כתבו בנדה (ד' יט) בתוס' ד"ה כתיב כו' והקשו דילמא הני מילי דם שהאשה טמאה בו כדמשמע קרא כפרדס שהוא נעול כך בנות ישראל נעולות פתחיהן מליזקק לבעליהן אבל דם ירוק שהוא טהור לא כו' ויש לומר דדם נדה נפקא להו בתוספתא דשבת דקתני מניין לדם שהוא משקה נאמר כאן וטהרה ממקור דמי' ונאמר להלן ביום ההוא יהי' מקור נפתח לבית דוד כו' אלמא שהתוס' כתבו דדם נדה שהוא טמא פשיטא שהוא מכשיר יותר:

ונראה לי (שיש ט"ס וחילוף השורות בירו' וכצ"ל) דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר ר' יוסי בשם חברי' בשם ר"י לא טימא ר"מ אלא שנגע בו עקבי' ויטמא כמימי תלתן וכמימי בשר צלי שנגעו בהן ב"ש אומרים הן דומין למימי אדמה והפי' הוא דקאמר בירושלמי דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר (פי' בתמיה) והוא דמקשה אהא דקאמר ר"מ אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה דמה תלי זה בזה דאם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה וע"ז פריך דם טהור מכשיר דם טמא אינו מכשיר והלא דם טמא נמי מכשיר וא"כ אמאי קאמר ר"מ דאם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה וע"ז משני ר' יוסי כו' לא טימא ר' מאיר אלא שנגע בו עקבי' (והפי' הוא כך אם אינו מטמא משום כתם אינו מטמא משום משקה והוא כמו דאיתא בנדה (ד' י"ט) אמר ר' יוחנן ירד ר"מ לשיטת עקבי' וטימא והכי קאמר להו לרבנן נהי דקא משכחת לה כתם ירוק אמנא לא מטמיתו היכי דחזי דם ירוק מגופה תטמא וא"כ לא מיירי כלל בהכשר אלא דקאמר דאם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה פי' כיון דר' עקבי' מחמיר ומטמא אפי' משום כתם א"כ יטמא משום משקה דהיינו משו' רואה לדידן נמי וע"כ אמ' לא טימא ר"מ אלא משו' שנגע בו עקבי' (פי' דמיירי לענין טומאה ממש ולא לענין הכשר) וע"כ קאמ' אם אינו מטמא משום כתם תהא מטמא משום רואה ואף דרבנן פליגי עלי' אעפ"כ יחמירו ברואה כיון דר' עקבי' מטמא אפי' בכתם נמי:

וע"כ מקשה ויטמא כמימי תלתן וכמימי בשר צלי שנגעו בהן ב"ש וא"כ יאמר ר"מ על זה נמי אם אינו מטמא משום כתם יטמ' משום רואה כיון דב"ש מחמיר אפי' בכתם וע"ז

משני הן אומרים דומים למימי אדמה (פי' הא דמטמאים בית שמאי אינו מדאורייתא רק מדרבנן משום שדומים הן למימי אדמה וע"כ כיון דבית הילל פליגין עלי' מטהרי אפי' משום רואה נמי כיון דב"ש אינם מחמירים רק מדרבנן משום שדומים הם למימי אדמה אך לר' עקבי' דמטמ' מדאורייתא על זה קאמר ר"מ דאם אינו מטמא משום כתם יטמא משום רואה כיון דלר' עקבי' היא טמאה מדאורייתא ועי' בנדה (ד' יט) בתוס' שם והוא כמו דאיתא בסנהדרין (ד' פז) דקאמר דם נדה בפלוגתא דעקבי' בן מהללאל ורבנן דתנן דם הירוק עקבי' בן מהללאל מטמא כו' וא"כ כיון שחייב הזקן ממרא ע"ז מיתה וא"כ מוכח שהוא מדאורייתא ועיין בספרי עמק יהושע (ס' ד') על מה שהקשו דאם בהרת קדמה לשער לבן אינו טמא רק מדרבנן איך יתחייב הזקן ממרא עיי"ש:

פרק ג

הלכה ב

קטע ו

מתניתין המפלת כמין קליפה כו' המפלת כמין בהמה כו' חשב לזכר ולנקיבה דברי ר"מ כו' ובגמ' כל הן דתנינן חשב לזכר ולנקיבה י"ד טמאים ועשרים ושש טהורין נותנים עלי' חומרי זכר וחומרי נקיבה הדא דתימר לביתה אבל לטהרות השב לנקיבה וכתב ע"ז הפ"מ לא חלקו בזה בסוגית הש"ס דילן ולא נמצא מבואר מזה ומשמע דס"ל דסתמא קתני תשב לזכר והוא הדין לטהרות:

והנה איפשר לבאר דהא דקאמר דלטהרות תשב לנקיבה הוא כמו דאיתא בנדה (ד' יא) קמשמע לן דמעין טהור למעיטמא לא קבעה הניחא ללוי דאמר שני מעינות הם אלא לרב דאמר מעין א' הוא תבדוק אפילו הכי מימי טהרה לימי טומא' לא קבעה. וע"ז אומר דלטהרות תשב כולו לנקיבה (פי' דחוששין דילמא ילדה נקיבה) וע"כ אם קבעה ווסת לא הוי קביעות וסת ומטמא מעל"ע אף דבלאו"ה הוי מניקה וא"כ דיה שעתה אך אם גמלתו או מת סובר ר"מ בנדה (ד' ד) דמטמא מעת לעת וע"כ אמר דלא הוי קביעות ווסת משום דחוששין דילמא הוי ימי טהרה של נקיבה ולא קבעה ווסת וכה"ג כתבו התו' בנדה (ד' לו) בתו' ד"ה ושוין כו' ואם תאמר והכא למה לי משום דם טוהר תיפוק לי' דמניקה היא ויש לומר דנפקא מינה לר' מאיר דמת בנה או גמלתו לר' מאיר דאמר לעיל הרי היא ככל הנשים ועוד דלשיטת הירושלמי לא אמר ר' מאיר דדיה שעתה אלא בראי' ראשונה אבל לא בראי' שני' וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דנדה ה"ה) שמואל אמר לא שנו אלא בתולה וזקינה אבל מעוברת ומניקה נותנים לה כל ימי עיבורה כל ימי מניקותה רב ור' יוחנן

תריהון אמרין היא בתולה היא זקינה היא מעוברת היא מניקה א"ר זעירא אתי דרב ור' יוחנן כר' חנינא וכולהון פליגין על שיטתי' דשמואל דמר ר' אליעזר כו' פעם אחת הורו רבי כקולי ר"מ וכקולי ר' יוסי האיך עבידא הוכר עוברה ואח"כ ראתה ר"מ אומר דיה שעתה ר' יוסי אומר מטמא מעל"ע ראת ראיות הרבה והפסיקה שלש עונות ואח"כ ראת ר' מאיר אומר מטמא מעל"ע ר' יוסי אומ' דיה שעתה ואם את אומ' דנותנים לה כל ימי עיבורה וכל ימי מניקותה למה לי כקולי דר' יוסי הדא דר"מ קלילא מדר' יוסי (פי' וא"כ כיון דהירושלמי סובר דבימי מניקותה אינו דיה שעתה אלא בראי' ראשונה א"כ לאחר ראי' ראשונה מטמא מעל"ע). ועל זה אומר בירושלמי הדא דתימר לביתה אבל לטהרות השב לנקיבה דלא קבעה לה ווסת דילמא הוי בימי טוהר של נקיבה ומימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וע"כ אחר ימי טוהר של נקיבה תטמא למפרע:

[**אך** כבר ביארתי לעיל שהפי' הוא דתשב לנקיבה פי' כיון דיש ספק דנקיבה היא והדם הוא דם טוהר ע"כ אף דמספיקא לית לה ימי טוהר לבעלה אבל לטהרות מקלינן דלא תטמא מעל"ע והירושלמי לשיטתי' דאמר לעיל (רפ"ק דנדה) דאיתא שם הוא עצמו מהו שיטמא בספק נשמעינה מהדא טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן מה את שמע מינה א"ר יוסי טומטום ואנדרוגינוס ספק ומעל"ע ספק ואין ספק לספק וכא ראיתה ספק ומעל"ע ספק ואין ספק לספק וה"נ כיון שהוא ספק אין ספק לספק ואינו מטמא מעל"ע וע"כ אמר דלטהרות תשב לנקיבה והש"ס דילן חולק על זה כמו שביארתי לעיל וע"כ לא הביא בש"ס דילן להאי דלטהרות תשב לנקיבה].

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) מתניתין המפלת סנדל או שלי' תשב לזכר ולנקיבה השלי' בבית הבית טמא לא שהשלי' ולד אלא שאין שלי' בלא לד ר' שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא ובגמ' ר' בא בשם רב יהוד' אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם החי אלא עם המת השי' ר' בון בר חיי' והא תנינן המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקיבה הוי ולד הוא ופי' הפ"מ דמקשה אמתניתין דכריתות דתנן בפ"ק המפלת סנדל או שלי' כו' מביאה קרבן ונאכל והיינו דפריך הא ממתניתין כדאמר ר' בא שמענו דולד הוא שיש עמו וא"כ תיפוק לי' דחייבת קרבן בשביל ולד האחר (והוא כמו דאי' בנדה (ד' כ"ו) סנדל דתנן גבי כריתות למאי הילכתא) וע"ז א"ר הונא כו' קומי ר' ירמיה תיפתר שיצא דרך דופן וסנדל דרך הרחב ולד בתוך מלאה סנדל לאחר מלאת [ופי' הפ"מ אי נמי שילדה ולד בתוך מלאת שלה שכבר נתחייבה בקרבן על ולד הראשון ועל ולד שבתוך מלאת אינה מביאה קרבן

אחר כמו דחנן בכריתות (ד' ט) האשה שילדה ולדות הרבה והשני בתוך ימי מלאת של הראשון מביאה קרבן א' על הכל והסנדל היא שיצא אחר מלאת הימים ומביאה קרבן על הסנדל וולד עד שלא נתגיירה וסנדל משנתגיירה ואפי' כו' זה וזה דרך רחם זה וזה משנתגיירה תיפתר שיצא הולד תחילה והפרישה לו קרבן לא הספיקה להביא אותו הקרבן עד שיצא הסנדל ונדחה קרבן הראשון נמצא מביאה קרבן מחמת הסנדל]:

וצריך לבאר מ"ט לא קאמר הירושלמי אידי ואידי שלא ילדה ולד אחר תחילה ואיפשר לומר דהא דמשני תירוץ אחר שיצא הולד תחילה והפרישה לו קרבן לא הספיקה להביא אותו הקרבן עד שיצא סנדל ונדחה קרבן ראשון נמצא מביאה קרבן מחמת הסנדל הוא דהא דנדחה קרבן ראשון הוא מפני שהי' ההפרשה קודם הלידה השני' וע"כ נדחה קרבן ראשון וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דנזיר ה"ו) מ"ט דר' יוסי קרבנו כו' על נזרו שיקדים נזרו לקרבנו ולא קרבנו לנזרו וא"כ כיון שהופרש הקרבן קודם הסנדל ע"כ נדחה קרבן הראשון וצריך להפריש קרבן אחר משום שהקרבן הראשון הפרישו מקודם שנולד הסנדל אך זהו דווקא לר' יוסי אבל לר' יהודה דפליג שם על ר' יוסי אינו צריך להפריש קרבן אחר דהא הוא דפליג שם על ר"י וכמו דאיתא שם בירושלמי וא"כ לר' יהודה יכול להביא הקרבן הראשון ולא נדחה וא"כ לר' יהודה מתרץ שיצא הולד בתוך מלאת אך זהו דווקא לר' יהודה דתנן בכריתות (שם) דהאשה שילדה וולדות הרבה והפילה בתוך שמונים לנקיבה כו' ר' יהודה אומר מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני ומביאה על השלישי כו' וא"כ איפשר שהולד השני הי' בתוך מלאת של הראשון ואינה מביאה על השני ומיד נולד הסנדל והוא הי' לאחר מלאת של הראשון וא"כ צריך להביא קרבן אחר וכמו דאיתא (כם בכריתות ד' ט') לדברי ר' יהודה ולד ראשון גורם, ואם כן צריך להביא על הסנדל אבל לרבנן דמולד שני מונה אם כן אם נולד בתוך מלאת של השני נפטר בקרבן אחד ואינו רק דווקא אם נולד לאחר מלאת של אחר השני וזהו דוחק אך לרבנן ניחא בהתירוץ שתירץ תיפתר שיצא הולד תחילה והפרישה קרבן ולא הספיקה להביא אותו הקרבן עד שיצא הסנדל ונדחה קרבן ראשון ונמצא מביאה קרבן מחמת הסנדל דלרבנן בעינן שיפריש הקרבן לאחר לידת הולד ולא כר' יהודה דפליג על ר' יוסי שם (פ"ד דנזיר ה"ו) ולר' יהודה ניחא בהתירוץ שיצא הולד תוך מלאת וע"כ קאמר ואפי' תימר זה וזה דרך רחם זה וזה משנתגיירה ולא מדחה התירוץ שנולד קודם מלאת משום דלר' יהודה צריך לתרץ דנולד הולד קודם מלאת והסנדל נולד לאחר מלאת ודו"ק:

קטע 1

עוד שם רבי זעירא ר' יהוד' בשם רב תולין השלי' בולד עד שלשה ימים ואין הולד משתהא לאחר חבירו שלשה ימים א"ר זעירא מאן דאמר הדא אמר הדא ואינון פליגין הדא על הדא אמר ר' בא אוקמה רב יהודה בשם רב הן דאת אמר תולין שלי' בולד עד שלשה ימים כשיצא הולד תחילה והן דאת אמר אין הולד משתהא לאחר חבירו שלשה ימים כשיצא הסנדל תחילה. א"ר מנא ויאות איליז להטי' נפקין קדמאי א"ר יוסי ב"ר בון נפתח לגדול נפתח לקטן נפתח לקטן לא נפתח לגדול:

והנה הפ"מ פירש הירושלמי בדחוקים ולי נראה שהוא ט"ס וצ"ל כמו דאיתא בנדה (ד' כ"ו) (וכצ"ל) רב יהודה בשם רב תולין את השלי' בולד עד שלשה ימים ואין הולד מתעכב אחר חבירו כלום א"ר זעירא מאן דאמר הדא אמ' הדא ואינון פליגין הדא על הדא וכן איתא בנדה (ד' כ"ו) אמר רב יהודה אמר רב כל ג' ימים הראשונים תולין את השלי' בולד מכאן ואילך חוששין לולד אחר אמר ליה ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חבירו כלום אמר לי' דילמא כאן בנפל כאן בבן קיימא וכן מקשה ר' זעירא דאינון פליגין הדא על הדא וע"ז משני כמו דמשני בש"ס דילן (שם) א"ר בא כו' הן דאת אמר תולין שלי' בולד עד שלשה ימים כשיצא הולד תחילה והוא ט"ס וצ"ל כשיצא הנפל תחילה והדא דאת אמר אין הולד משתהא לאחר חבירו כלום (כצ"ל) כשיצא הסנדל תחילה והוא ט"ס (וצ"ל) כשיצא הולד תחילה והוא כמו דמשני בש"ס דילן והוא שכתב הפ"מ דעל כן לא מתרץ כמו דמתרץ בש"ס דילן משום דהירושלמי לטעמיה דקאמר אין תולין את השלי' בנפלים זה אינו דהא איתא לעיל בירושלמי שמואל שאל לחלמידי דרב מהו לתלות שלי' בנפלים אמרין לי' תולין שלי' בולד ותולין שלי' בנפלים וקלסין שמואל דאינון אמרין שיטתי' דר' בון תנא ר' חנן דשמואל תולין את הכלי' בולד ואין תולין את השלי' בנפלים שאינה פורשת ממנו עד שיגמור וזהו אליבא דשמואל אבל תלמידי דרב אמרי תולין את השלי' בנפלים. וא"כ זהו אליבא דרב ורב סובר דתולין את השלי' בנפלים והיינו עד שלשה ימים אבל לאח"כ חוששין לולד אחר אבל בולד קיימא אין חוששין בשלי' לולד אחר אלא תולין את השלי' משום דאין הולד מתעכב אחר חבירו כלום ועל זה אמר ר' מנא ויאות איליז להטיי' נפקין קדמאי (ופירש הפ"מלהטיי' מלשון לוהטין בני אדם כלומר שכן דרך של הולד שיש בו חיות לוהט וקורע השלי' וממהר לצאת והשלי' מתעכב) והוא דוחק:

ע"כ נראה לי שר' מנא אמר ויאות זה החילוק שאחר הנפלים אין תולין את השלי' רק עד שלשה ימים אבל לאחר שלשה ימים חוששין לולד אחר אף שיצא הנפל תחילה ואמאי

לא יצא הולד תחילה. וע"ז אמר ר' מנא אילין להטיי' נפקין קדמאי (פי' אותם שהטבע דוחקת לצאת (כמו שיתבאר לקמן) הם ממהרים לצאת וע"כ הנפלים מחמת שהוא אינו בן קיימא ע"כ יוצא תחילה והולד מתעכב אחריו אבל הולד אחר הולד אינו מתעכב ואם הגיע זמנו של הולד ראשון לצאת יוצא הולד אחריו ואין מתעכב) וע"ז אמר ר"י בר בון נפתח לגדול נפתח לקטן נפתח לקטן לא נפתח לגדול (פי' דע"כ איפשר דבנפלים יצא הנפל תחילה מחמת שנפתח לקטן לא נפתח לגדול וע"כ לא יצא הולד שהוא גדול וע"כ אין תולין את השלי' בולד רק עד שלשה ימים אבל לאחר שלשה ימים חוששין לולד אחר) נפתח לגדול נפתח לקטן וא"כ זה הראשון הוא גדול ויצא תחילה ועל כן אין הולד מתעכב אחר חבירו כלום, וע"כ תולין את השלי' אפי' לאחר שלשה ימים ולא חיישינן לולד אחר משום דאין הולד מתעכב אחר חבירו כלום.

ויתבאר יותר בהא דתנן באהלות (פ"ז מ"ח) יצא הראשון מת והשני חי טהור הראשון חי והשני מת טמא פי' הרע"ב ואעפ"י שהוציאו החי מן הבית קודם שנולד המת דמכיון שיצא החי נפתח הקבר ונטמא מיד דסוף טומאה לצאת ועיין בתוי"ט שהביא מה שכתב הרמב"ם שמפרש שאם יצא החי ראשין אי איפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם מפני שהוא מתגלגל אחריו כאבן שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו והביא התוי"ט מה שכתב בנא"י ההפרש בין יציאת החי תחלה או יציאת המת תחלה כו' הוא שהולד החי ידחה עצמו ויעזור ביציאתו כשהוא שלם וקודם זה יחזיקהו הטבע עד שישלים יצירתו והמת כבר עזב אותו הטבע ולא החזיקהו אבל תדחהו כאשר יכבד עליו ויניידהו כמו הדבר המאוס שהטבע משליכו וכאשר יצא הולד ראשון מת הנה נאמ' הטבע דחהו ולא ידחה החי אבל החזיק בו ולאחר שיצא מת נתעורר החי ליציאה ולא נגע במת בענין יציאתו ואם קדם החי היציאה הנה זה המת יצא אחריו בלי ספק לפי שהכח לא יחזיקהו כו':

וע"ז אומר ויאות הני להטי' נפקין קדמאי (פי' הני להטיי' דהיינו נפלים והטבע דוחקת אותם לצאת לחוץ וע"כ נפקו תחילה והולד נתעכב עד שנגמר צורתו אבל לאחר יציאת הולד קיימא אין הולד מתעכב).

ולפי"ז הי' אפשר לפרש דר' יוסי קאי אמתניתין לפרש שאין הטעם כמו שאומר ר' מנא משום דהני להטיי' נפקין קדמאי וכמו שביארתי דלהטיי' היינו שהטבע דוחקת אותם לחוץ אלא משום דנפתח לגדול נפתח לקטן וע"כ אם הראשון חי והשני מת נטמא דהוי פתיחת הקבר ונטמא מיד משא"כ אם הראשון מת והשני חי ע"כ לא נטמא החי אך

שיותר נראה לפרש דקאי אהא דאין הולד מתעכב אחר חבירו כו' וע"כ אם יצא בר קיימא תחלה ע"כ אין הולד מתעכב אחריו משא"כ אם יצא הנפל תחלה וכמו שביארתי לעיל:

קטע ז

עוד שם א"ר יוחנן דר"ש היא דר"ש אומר נימוק הולד עד שלא יצא כו' וכ' הפ"מ הא דאמרי' דחיישינן שמא נימוק הולד הוא כר"ש וכלומר דבהא כ"ע מודי' דחיישי' לנימוק ומיהו בטומאת הבית פליגי כדלקמן כו' והוא דוחק ונראה דקאי אהא דתנן בפרה (פ"ט) אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא וכמו דמקש' הש"ס בבכורות (ד' כג) איתיבי' אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא ואי רובא אפר מקלה הוא לא מטמא ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא ליטמא במשא (ועיין בירושלמי (פ"ה דתרומות) אמר ריב"ח נבילה בטילה בשחוטה מגעה בטל היסטה לא בטלו וע"ז א"ר יוחנן ר' שמעון היא והוא משום דסובר דביטול ברוב כמאן דליתא דמי דר' שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא אינו מטמא באוהל אלמא דר' שמעון סובר דטומאה כמאן דליתא דמי וע"ז א"ר יוחנן מודה ר' שמעון שהוא מוציא את אמו ימי לידה וע"ז פריך מעתה יהא הבית טמא א"ר בון בר חיי' תיפתר שיצא כל שהוא נימוק:

עוד שם אמר להם ר' שמעון לחכמים אין אתם מודים לי במוציא את הספל מבית הפנימי לחיצון שהוא טהור אמרו לו מפני שהוא כטרוף אמר להן אף זה כטרוף הוא:

עוד שם כלים שהיו שם בשעת יציאה מה הן נשמעינה מן הדא דתנינן תמן ר"א בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכור' ותני עלה אינה מטמא במשא אמר ר' יוחנן ר' שמעון ור' אלעזר בן יעקב שניהן אמרו דבר אחד הדא אמרה כלים שהיו שם בשעת יציאה טהורין:

והנה הפ"מ נדחק שם דמה ראי' היא זו למאי דאיבעי' להו כלים שהיו בשעת יציאה דהיינו בשעת יציאת הולד ובספרי נועם ירושלמי (פ"ה דתרומות) ביארתי דאי אמרינן משום ביטול ברוב ע"כ בעינן שיהא ניכר המבטל תחילה (כמו שביארתי בספרי שפת הנחל) ואי לאו"ה אינו בטל ברוב וא"כ מוכח דבשע' יציאה טמאים דעדיין לא נתערבו אבל אם בשעת יציאה נמי טהורים א"כ לא הי' המבטל ניכר מעולם וא"כ אמאי מהני ביטול וע"כ פשיט מהא דתנן תמן ר"א ב"י אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם ה"ז תקבר ונפטרה מן הבכורה ותני עלה דאינו מטמא במשא ואם כן אי מטעם ביטול הא הכא לא הי' מבטל ניכר תחילה וא"כ ודאי דהטעם הוא משום דהוי טומאה סרוחה וא"כ ה"נ הטעם משום דס"ל דהוי כמת שנתבלבלה צורתו (ועיין במ"ל (פ"א מה' מטמאי משכב

ומושב) אך דלפי"ז תקשה דהא אמרינן בבכורות (ד' כג) דלר' יוחנן דאמר א' זו וא' זו עד לכלב אי איפשר לומר דהטעם הוא משום דה"ל טומאה סרוחה וע"כ אמר ר' יוחנן דהטעם הוא משום ביטול ברוב:

וע"כ נראה לי דמיבעי' לי' דאם הטעם של ר' שמעון הוא משום דהוי כמת שנתבלבלה צורתו וכמו דאיתא בנדה (ד' כז) בתוס' ד"ה משום ביטול ברוב כו' ואמאי לא מקשה מהך דשפיר דאינו מטמא באוהל משום ביטול ברוב אלמא כמאן דליתא דמי והשתא לא מצי לשנויי משום דהוי טומאה סרוחה דאפי' מת סרוח מטמא ויש לומר משום דאיכא למדחי דטעמא משום בלבול צורה כדר"ל ולא משום ביטול ברוב וא"כ איפשר שבשעת יציאת הולד עדיין לא נתבלבלה צורתו ואף שכתבו התו' בנדה (ד' כ"ז) בד"ה מ"ט דר"ש כו' דריש לקיש סובר דנתבלבלה צורתו לר"ש אף בבית הראשון אך בשעת יציאה גופא איפשר דלא נתבלבלה צורתו ועל זה אומר נשמעינה מן הדא דתנינן תמן ר' אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם ה"ז תקבר נפטרה מן הבכורה ותני עלה אינה מטמא במשא א"ר יוחנן ר' שמעון ור' אלעזר בן יעקב שניהם אמרו דבר א' הדא אמרה כלים שהיו בשעת יציאה טהורין דכיון דהטעם הוא משום ביטול ברוב א"כ אין נפקא מינה בין שעת יציאה לאחר כך:

ועוד איפשר לומר (שנתחלפו השורות בירוש' וצ"ל תחילה) כלים היו בשעת יציאה מהו נשמעינה מן הדא ובכאן צריך לגרוס אמר להן ר"ש לחכמים אין אתם מודים לי במוציא את הספל מבית הפנימי לחיצון שהוא טהור אמרו לו מפני שהוא כטרוף אמר להן אף זה כטרוף הוא (ובכאן צ"ל) הדא אמרה כלי' שהיו בשעת יציאה טהורין ואח"כ צריך לגרוס דתנינן תמן ר"א בן יעקב כו' והבעי' הי' אם ר"ש מטהר רק בבית החיצון אבל כלים שהיו בשעת יציאה דהיינו בבית הפנימי לא מטהר ר"ש או דמטהר אף בבית הפנימי וע"כ הביא ראיה מהברייתא דאמר להן ר' שמעון לחכמים אין אתם מודים לי במוציא את הספל לבית החיצון שהוא טהור אמרו לו מפני שהוא כטרוף אמר להן אף זה כטרוף הוא וא"כ מוכח מזה דר' שמעון סובר דאפי' בבית הפנימי טהור הוא ובכאן צריך לגרוס הדא אמרה כלים שהיו בשעת יציאה טהורין ואח"כ צריך לגרוס דתנינן תמן ר' אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה כו' אמר ר' יוחנן ר' שמעון ור' אלעזר בן יעקב שניהם אמרו דבר א' (פי' שהטעם הוא משום ביטול ברוב. ולא מפני כאינה ראוי' לגר דהא איתא בבכורות (ד' כ"ג) אלא לר' יוחנן דאמר אחד זו ואחד זו עד לכלב הא חזי לכלב). וע"כ אמר דר"ש ור"א בן יעקב שניהם אמרו דבר א' והטעם הוא משום ביטול ברוב וכמאן דליתא דמי וע"כ טהור אפי' במשא נמי:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) מתניתין המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקיבה כו' ובגמ' כל הן דתנינן תשב לזכר ולנקיבה י"ד טמאים ועשרים וששה טהורין כו' הדא דאת אמר לביתה אבל לטהרות תשב לנקיבה:

והנה הפ"מ כתב לעיל (פ"ג ה"ב) לא חילקו בהא בסוגיית הש"ס דילן ולא נמצא מבואר מזה ומשמע דס"ל דסתמא קתני תשב לזכר והוא הדין לטהרות (וזה דוחק לומר דלטהרות היינו לתרומה וקדשים):

והנה לכאורה איפשר לומר דהא דאמר דלטהרות תשב לנקיבה היינו לטהרות בר"ה וכל ספק בר"ה טהור וכמו שהקשו התוספות בבבא קמא ודף י"א) בד"ה דאין מקצת שלי' בלא ולד והקשו שם דהיכי מיירי אם ברה"י אפילו בספק ספיקא נמי טמא כו' ותירצו דמיירי לאוסרה על בעלה אבל לענין טהרות בר"ה טהור אפילו בחד ספיקא נמי והא דהש"ס דילן לא מחלק הוא כמו שביארתי דהש"ס דילן סובר דזה דספק טומאה בר"ה ספיקו טהו' אינו אלא בטומאה שהיא מחמת מגע אבל לא בטומאה שמחמת ראיה אבל הירו' דלא מחלק בהכי על כן אומר דלטהרות תשב לנקיבה היינו לטהרות בר"ה (ויש לדחות). אך כבר ביארתי לעיל דזה מיירי לענין טומאת מעל"ע דדיה שעתה משום דשמא היא נקיבה וכמו דאיתא בירושלמי (ריש נדה) הוא עצמו מהו שיטמא בספק נשמעינה מן הדא טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן מה את שמע מינה אמר ר' יוסי טומטום ואנדרוגינוס ספק ומעל"ע ספק ואין ספק לספק ועיין לעיל שהארכתי בזה דהש"ס דילן לא סבר הכי ודו"ק:

קטע ג

עוד שם מחותך שיצא ראשו מהו ר' יסא אמר אתפלגון ר' יוחנן ור' אליעזר ר' יוחנן אמר ראשו כרובו ר' אלעזר אמר ראשו כא' מאבריו מתניתא פליגא על ר' יוחנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו ה"ז כילוד פתר לה בשיצא ראשו מתניתא פליגא על ר' אלעזר יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו הדא קדמיתא אמרה ראשו לא כלום פתר לה על מסורס:

והנה הפ"מ כתב דנתחלפו השורות ובכאן (צ"ל) פתר לה על מסורס דהאי תירוצא דכתוב לקמן אליבא דר"י שייכא מתניתא פליגא על ר"א דקתני סיפא יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו פתר לה על מסורס וכתב הפ"מ גרסינן הכא האי פתר לה דכתוב לעיל דלתירוצא דר' אלעזר שייכא ועוד כתב שם הדא קדמיתא אמרה ראשו לא כלום ונדחק שם הפ"מ:

ולי נראה (שנתחלפו השורות וכצ"ל) מתניתא פליגא על ר"י יצא מחותך או מסורס משיצא רובו ה"ז כילוד הדא קדמיתא אמרה ראשו לא כלום (פירוש דמקשה על ר' יוחנן

דאמר דמחותך ראשו כרובו ממתניתין דתנן יצא מחותך או מסורס לכשיצא רובו ה"ז כילוד) הדא קדמיתא אמרה ראשו לא כלום (פירוש ואם כן מוכח דהא קדמיתא דהיינו מחותך לא מהני ברוב ראשו להיות כילוד) ובכאן צ"ל פתר לה על מסורס (פירוש דאם הוא מחותך ומסורס לא מהני להיות כילוד ברוב ראשו) מתניתא פליגא על ר' אלעזר יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו (פירוש ואם כן מוכח דכיון שיצא כדרכו אף שהוא מחותך נמי מהני) וע"ז משני פתר לה כשיצא ראשו (פירוש דהא דתנן כדרכו היינו שיצא כתיקונו ואינו מחותך גם כן אבל אם הוא מחותך לא מהני ברוב ראשו רק ברובו ודו"ק: